P. o. lat.
1658
c

P. o. lat. 1658 c

Digitized by Google

<36608285670012

<36608285670012

Bayer. Staatsbibliothek

P.o lat. 1658c

POMPILII AMASAEI

DE BONONIENSIVM SCHOLARVM EX-AEDIFICATIONE ORATIO.

P.o. lat. 1658c

BONONIAE,

Ex Typographia IOANNIS Rubei, in Via S. Mammoli. MDLXIII.

Ub 16812

74 A

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Digitized by Google

POMPILII AMASAEI

DE BONONIENSIVM SCHOLARVM EXAEDIFICATIONE ORATIO.

RODITVM est Græcorum monimentis Auditores, insignem illam belli pacisque artibus Cariæ Reginam Artemisiam, post Mausoli coniugis, cuius incredibili amore flagrauerat, obitum, magnificentissimum ei sepulchrum extruxisse, quod & Mausoleum de ipsius nomine appellatum fuit, & inter septem illa orbis terræ admiratione dignissima opera numeratum. Id uero eximio mulier ingenio ut longe nobilius redderet, fertur ex omni Græcia finitimisque Asiæ regionibus præstantissimos quosque tum animi, tum corporis dotibus homines, maximis propositis præmiis conuocasse, qui de arte quam profiterentur, in certamen descendentes, & Mausoli memoriam, & Mausoleum ipsum celebrarent. Fuit profecto aptissimum id consilium ad mortui nomen immortalitati commendandum, simulque operis præsentibus tantum conspicui famam in omnes ætates ac nationes longe lateque diffundendam. Decertasse uero traduntur in ea solennium ludorum celebritate, cum Athletæ, tum Musici ac Poetæ, tum Sophistæ quidam Oratoresque clarissimi. Ac tantus quidem fuit undique

ad eos concurſus: ut Iſocratem annis iam grauem, corpore infirmum ad oſtentandam dicendi copiam & facultatem Halicarnaſſum uemiſſe, Plutarchus ille accuratiſsimus antiquitatis obſeruator ſcriptum reliquerit. Quod ſi mulieris iuſſu & cura, oſſibus ac cineri uanoque nomini conditum monimentum uetuſtas illa tanto eſt honore ac ueneratione proſecuta, multo certe iuſtius, honeſtiſsimus hic Bononienſis literatorum hominum conuentus Auguſtiſsimam hanc Baſilicam, fœliciſsimis eius qui Omnipotentis Dei munere in terris fungitur, auſpiciis, tanto ſumptu tantaque magnificentia exædificatam, hoc humanarum diuinarumque legum ſcientiarumque omnium ſeminarium, quouis laudum genere ſibi decorandum propoſuerit. Ac non defuturos quidem arbitror, in magna eloquentiſsimorum hominum nunc Bononiæ uitam degentium copia, qui doctiſsimis ingenii ſui monimentis, hoc tam præclarum tam admirabile opus ad omnem æternitatem ſint conſecraturi: Ego uero Auditores me à paulo tolerabilioris, ne dum bom Oratoris laude quam longiſsime abeſſe intelligo: ut pote qui non in eloquentiæ mihi laude comparanda, ſed in Græcis autoribus interpretandis, ita exigente rerum mearum ſtatu & conditione, meam adhuc ætatem conſumpſerim. Nunc equidem in communi omnium lætitia, ob pulcherrimi huius loci aſpectum, non mediocri afficior gaudio: ſimul uero id eogor quibuſcunque poſsim uerbis declarare. Quod autem conſueui ſolennibus hiſce ſtudiorum initiis, quotannis prologi more, ad comparandos auditorum ad cotidianas commentationes animos nonnulla præfari, ex hoc loco in præſentia huius inſtituti mei re-

tinendi

tinendi causa, ita uerba faciam, ut licet nouo et inusitato, a studiorum tamen uestrorum, temporum locique ratione minime alieno argumenti genere utar. Itaque uobiscum priusquam ad id quod cotidiano huic docendi muneri adiunctius est, accedam, de summorum Reip. principum erga nobilissimum istum ordinem beneuolentia & animorum propensione, quam hoc amplissimo Senatu adiuuante plurib. quidem hactenus documentis, hac autem potissimum recenti scholarum exædificatione testatam relinquere uoluerunt, more meo sermocinabor. Hinc uobis apertissime patebit, quanta cum alacritate atque optima in posterum, quibus uestra ista liberalissima studia prouehi facilioraque reddi possint, commodorum omnium spe doctrinarum cursum repetere, ac multo etiam arctius quam antea complecti, firmiusq: retinere debeatis. Quod dum nihilo quam pro tanti consessus dignitate, et statuto nobis hodie ad agendum temporis spacio par sit, longiori oratione persequor, me obsecro præstantissimi Auditores, ut superiorib. annis consueuistis, attente ac benigne auscultate. Est hoc in more positum Auditores, & ex ipsa rerum omnium parente ac magistra natura et optima quadam ratione ductum, ut quanto præclariores fuerint hominum actiones, tanto illustriora in quibus eæ suscipi possint, loca eligantur, augustioraque reddantur. Hinc Dei Diuorumq. cultus ac religionis causa, tantum semper in quauis orbis terrarum parte, in erigendis & condecorandis templis diligentiæ studiique homines adhibuerunt. Hinc porticus et fora tum ad nundinarum, tum ad concionum usum. Hinc senacula et curiæ in quibus de summa rerum consuleretur, ut quam amplissima

quamque

quamque splendidissima essent, sapientissimi rerum publicarum moderatores contendendum sibi & elaborandum existimarunt. Eadem ratione ubi Athletæ Reipublicæque in bellis usui futuri iuuenes, uel corporis uirium ac roboris, agilitatisue ac celeritatis, uel equitandi aut aurigandi peritiæ in multitudinis conuentu & frequentia specimen darent, Stadia, Hippodromi, Circi, Amphiteatra, magna materiæ mole, immensa cura & sumptu, admirabilique in primis Architectorum artificio erecta. Tum uero ubi ad recreandos populorum animos chori & Choreæ ducerentur, ubi ad mores instituendos Tragœdiæ Comœdiæque humanæ uitæ magistræ agerentur, Theatra & excædificata & necessario apparatu ornamentisque omnibus instructa fuisse legimus. Sed nimis longum esset, singula quæque persequi publicorum operum ædificiorumque genera, quæ urbibus amplitudinem ac celebritatem, conditoribus decus & gloriam, populis commoditatem honestissimamque simul uoluptatem afferre consueuerunt. Illa certe siue ipsarum urbium splendorem, siue modum ac rationem autorum nomen ad omnem æternitatem propagandi, siue publicum bonum utilitatemque spectes, omni laudum præcono, quouis tempore, ubi uis gentium extollenda homines existimarunt, quæ ad iuuenum animos doctrinis instituendos, optima quæque ingenia excolenda, condita erectaque fuere. Multa sane habuit florentissima olim inter Græcos Athenienſium Ciuitas, quæ spectarentur dignissima, quæque scriptores literarum monimentis, omni posteritati quamuis tot iam antea sæculis euersa & diruta, tantum non subiecta oculis

prorsus

prorſus abolitis eorum ueſtigiis repræſentarunt: ueluti arx & urbis patronæ Palladis in arce Templum: Eleuſiniæ Cereris ueſtibulum operis curatore Pericle tanta pecuniæ profuſione, ut is in reddenda ratione ſummopere laboraret, extructum: Ampliſſimus ille Piræei portus incredibilis nauium numeri capax, iiſdemque peropportunus: Ab urbe ad portum utrinque perducta Themiſtoclis aſtu & conſilio munitiſſima murorum bracchia, eademque aliquot poſt annis fœliciſſime a Conone inſtaurata: Publica magiſtratuum domus nomine Prytaneum: Alia id genus ſexcenta. Non tamen ea tam illuſtri tamque perenni fama urbis illius nomen immortale reddere potuerunt, quam Pœcile porticus, quam Academiæ, Cynoſargis, Lycæi gymnaſia Philoſophorum diſputationibus tantopere nobilitata. In Macedoniæ urbibus par eſt præclariſſima & regia plane opera quam plurima fuiſſe, nullius tamen iam uiget memoria, præter ea quæ Phœbo Muſiſque dicata, ſcriptoribus ut ea celebrarent, occaſionem dedere. Quæ certe numina Magnus ille Alexander tanta religione coluiſſe fertur, ut in Aſiam qua omni ad Eoum & Indicum uſque Oceanum ſumma fœlicitate potitus eſt, traiecturus, Muſis ipſis Apollinique rem diuinam fecerit, ſolenneſque ludos celebrarit. Ptolomæus quidem Aegypti rex cognomento Philadelphus, neſcio an ullo unquam rerum domi foriſue geſtarum genere, tantopere famæ gloriæque ſuæ conſuluerit, quam nobiliſſima illa Alexandriæ condita Bibliotheca, & lectiſſimis incredibili ſtudio ex omnibus orbis terrarum partibus conquiſitis libris refertiſſima. Publicorum uero ædificiorum operumque magniſi-

magnificentia & celebritate quæ unquam urbs potuit Romæ comparari? nulla tamen florente Repub. in ea extitit uictoris cuiuspiam Ducis dedicatio, quæ plus Autori suo decoris attulerit, quam Templum ex pecunia Censoria in Circo maximo Herculi Musarum præsidi ac tutori, Musisque simul à Marco Fuluio Nobiliore dedicatum: Quod præclarissimis ille Imperator translatis etiam ex Ambraciensi oppido earum signis, nescio an admirabilis ætate illa Ennii Poetæ suasu, an proprio illarum cultu augere atque honestare uoluit. Ciceronem uero nemini mirum uideatur, cum eloquentiæ doctrinæque fortunas omnes suas honorumque gradus acceptos referret, tantopere contendisse, ut uillulæ suæ tum summa lectissimorum quorumque librorum copia, tum Gymnasijs quæ Architectura, nomine, statuarum signorumque ornamentis Attica illa referrent, maxime insignes essent. Quid uero ad unius iam potestatem redactis rebus, quam facilis & expeditus Augusto Palatina Bibliotheca, Tyburtino uero Gymnasio exædificato, Hadriano ad uberrimam gloriæ segetem aditus patuit? Multæ quidem fuerunt Alexandri Seueri laudabiles actiones: Id tamen potissimum in eius uita celebratur: quod & literatos plurimi fecerit, & cum instructissima Bibliotheca Lararium illud suum habuerit, Optimorum Doctissimorumque hominum imaginibus exornatum. Theodosio certe rerum præclarissime gestarum gloria perillustri, ad nominis æternitatem plurimum contulit, Bononiense hoc Gymnasium ab eo institutum, honorificentissimisque decretis honestatum. Byzantinorum quorundam Cæsarum nomen, nihil æque potuit à tene-

bris

bris in quibus alioqui perpetuo delituiſſent, obliuioneque uendicare, quam infinito librorum numero, aptiſsimis ad id locis exædificatis, auctæ ditatæque bibliothecæ. Nihil hoc loco dicam de ingenti gloria quam Galliarum Hiſpaniarumque nonnulli Reges, Germaniæ Italiæque Principes, præcipue uero in Italia ſummi Pontifices, in Germania Cæſares aliquot ex eo ſibi comparārunt, quod ut liberalium diſciplinarū tum doctoribus, tum ſtudioſis adoleſcentibus omnia commodorum genera perpetuo ſuppeditarent, prouiderunt. Non patiuntur me quibus in præſentia excludor, temporis anguſtiæ commemorare, quantam ſemper inclita, maris terræque imperio præpollens, eademque optimis legibus inſtituta Venetorum Reſpub. Tum uero Florentinorum nobiliſsima opulentiſsimaque ciuitas, elegantiſsimæ itidem ornatiſsimaq: Senenſium, quarum utrique nunc tanta cum laude ac Hetruriæ populorum omnium plauſu et approbatione, Potentiſsimus Princeps Coſmus Mediceus præeſt, quantam ut ditionis ſuæ populi hac etiam in parte quæ ad literarum ſtudia pertinet, quam fœliciſsimi eſſent, quouis tempore ſibi curam ſuſcipiendam, quam ſedulo & emixe in eam cogitationem incumbendum cenſuerunt. Eandem hanc rem literariam undique iuuandi, non minus quam iuſti moderatique Imperii laudem, ſummopere ſe appetere ac eius auidiſsimos eſſe profitentur, maiorum ſuorum uirtute ſuperata, ſemetipſos iam uincere contendentes, Emanuel Philibertus, & Alphonſus, Allobrogum ille, Ferrarienſium hic Princeps, ſummus uterque Dux, uterque rerum ſtrenue fœliciterque geſtarum gloria florens, uterque Imperatoria uirtute potentiaq: hoſti per-

timeſcendus, lenitate ac manſuetudine ſociis acceptiſsimus, maximeque amabilis. Sed iam ad noſtrorum Principum, tot iam nobis documentis cognitam & perſpectam erga nos propenſiſsimam uoluntatem, quo noſtra iam pridē feſtinat oratio, tranſeamus. Cum primum PIVS. IIII. Pont. Max. idemque optimus & ſapientiſsimus ad celſiſsimam illam honoris maieſtatisq: ſedem euectus eſt, & ſummam Reip. otii ac tranquillitatis in poſterum ſpem fecit, Et id in primis antiquiſsimum ſibi fore pollicitus eſt, ut in omnibus imperii ſui Gymnaſiis liberalium artium ſtudia quam maxime florerent. O incomparabilem ac plane diuinam ſapientiam: O uere optimo ſanctiſsimoque Principe dignas cogitationes. Qua quidem in re cum ſcholarum inſtaurationem non mediocris eſſe momenti duceret, Romæ quidem præter alia præclariſsima opera, quæ fauſtiſsimi Pontificatus ſui initio, cum muniendæ, tum exornandæ, tum amplificandæ urbis gratia inchoauit, aulas etiam in quas cotidie ſcientiarum doctores, tum eas diſcendi cupidi adoleſcentes conueniunt, numero nec non amplitudine adaugeri iuſsit. Exiſtimauit enim pro ſumma prudentia ſua, rerumq: omnium admirabili cognitione, tum artium quæ in huiuſmodi locis tractantur, unde maxima ſuppetunt ciuitatibus pacis ornamenta, & nonnunquam etiam belli præſidia, quo ſplendidiora forent earum ueluti domicilia, nomē nulgo ipſi maiori admirationi uenerabiliuſque fore. Tum uero ad earum ſtudia capeſſenda Iuuenum animos uehementius in dies excitatum iri, ſi perpetua meditatione defatigati, locorum in quibus illi magnam diei partem traducturi eſſent, pulchritudine allicerentur, ac eo-

rum

rum ob ornatum & elegantiam, aſpectu refici quodammodo recrearique poſſent. Cumque ſummi Pontifices hanc florentiſſimam urbem, eadem ſemper qua Romam ipſam animorum propenſione ac pari beneuolẽtia proſecuti fuerint, in hac etiam idem quod Romæ, prouidentiæ ſuæ paternique affectus monimentum perpetuo extare uoluit. Miſſo igitur prius ad inſpectionem loci propinquo ſuo, non militari tantum diſciplina imperatoriiſque artibus inſtructiſſimo uiro, ſed omnibus etiam in rebus acerrimi iudicii, huius aũt præcipue architectandi artis peritiſſimo, decreuit ut ſcholæ omnino tanto quam antea magnificentiores illuſtrioresque inſtaurarentur. Tum uero CAROLVM BORRHOMEVM ſororis ſuæ filium, Bononiæ legatum, Heroicæ plane uirtutis iuuenem, à quo in Imperii totius adminiſtratione, fœliciſſime ac ingenti omnium cum plauſu, non ſecuſatq: Atlantis onus Herculem ſubiiſſe Poetæ narrant, magna cotidie curarum mole releuatur, ut curam hanc ſuſciperet, ſedulo hortatus eſt. Quantum uero eſt illud quod hoc nomine tibi debeamus PETRE DONATE CÆSI Vrbis præfecte, quem ob admirabilem iuſtitiam ac uigilantiam, ſummam grauitatem cum eximia humanitate cõiunctam, omneq: uirtutum genus, ciuitas hæc præſentem ſuſpicit & uenetatur? Qua diligentia & animi alacritate, qua tui erga nobiliſſimum hunc literatorum hominũ ordinem amoris teſtificatione, delatum tibi à LEGATO, quem ſummæ amplitudinis cauſa nomino per ipſius literas tam præclari tamq: glorioſi operis munus ſuſcepiſti? Qua ſolertia & aſſiduitate, ut id tantæ amplitudinis, tamque multiplici conſtans artificio, reſtituto præterea quod ei

adiunctum eſt, religioſiſſimo per tot iam ſæcula, ſanctiſſimoque Deiparæ Virginis Templo, quã celerrime ac paulo maiore quam decem & octo menſium ſpacio abſolueretur, contendiſti? effeciſti? Neq: tamen hac una tantum ratione, ut nobiliſſimus hic literatæ iuuentutis conuentus priſtina frequentia celebraretur, elaboraſti. Sed etiam ab hoc ornatiſſimo ſenatu eminentis doctrinæ ac celeberrimi nominis Doctores, è citerioris ulterioriſque Galliæ Gymnaſus, perhonorificis & fructuoſiſſimis propoſitis conditionibus accerſendos, è ciuium numero ſtipendium iis augendum curaſti, qui hactenus labore, induſtria, doctrinaq: ſua Ciuitati magno uſui decoriq: fuiſſent: Quo & hi erectiore animo, ſuo in poſterum officio fungerentur, & alii horum exemplo, ipſis melioris de hinc fortunæ propoſita ſpe, ad quam optime de ſtudioſa iuuentute merendum excitarentur. Dimanauit iam per Italiam, ac forſan etiam per uniuerſam Europam admirabilium uirtutum tuarum fama. Quamplurimorum uocibus ac ſermonibus celebratur, ſumma iſta in iure dicendo, cum tam excellenti omnis humani diuiniq: iuris peritia coniuncta integritas et iuſtitia: In improborum audacia & libidine coercenda ſeueritas: In concilianda & retinenda in iis quibus præfuiſti urbibus concordia, uigilantia & prudentia: In ſacris profaniſq: locis exædificandis ornandiſq: animi magnitudo & præſtantia: In ſolennibus quandoq: ludis et ſpectaculis edēdis, quo populi honeſtis uoluptatum generibus recrearentur, ſuiq: præſidis erga ſe paterna lenitate indulgentiaq: adducti, tanto libentius in officio permanerent, liberalitas ac munificentia: In illuſtribus cum fortuna & honoribus, tum uirtute ac

dignitate

dignitate perſonis hac iter facientibus hoſpitio excipiendis, lautitia & ſplendor: In plebe maxima frumenti aliorumq: commeatuum caritate ac penuria ſubleuanda, cura & diligentia: In hac urbe in qua etiam nuper ſaluberrimæ ac limpidiſſimæ aquæ fontem cum ad egenorum uſum, tum ad urbis ipſius ornamentum in forum perducendum locaſti, Mendicorum colluuie repurganda, curaq: ſuſcipienda, ut miſellis omniq: fortunæ ope deſtitutis, unum in locum extra pomærium ad habitandum traductis, tum ex ærario, tum certam ſtipem conferentibus locupletioribus, abunde alimenta ſuppeterent, pietas et maxime laudabilis miſericordia: Contentio deniq: ac prouidentia quam ſemper adhibuiſti, ut fidei & gubernationi tuæ commiſſæ ciuitates eſſent quambeatiſſimæ, omniq: fœlicitatis genere quam maxime florerent. Hæc de te paſſim cum prædicentur, cæterarum rerum publicarum moderatoribus pulcherrimum et perfectiſſimum quod imitari debeant, ſapientiſſimæ adminiſtrationis exemplar propoſitum eſt. Ingentia quidem ſunt iſta præclariſſimarum uirtutum merita, quæ ab inſita naturæ tuæ bonitate, honeſtatisq: ipſius amore, non uero ab inani quadam affectatæ laudis cupiditate, ambitioneue ulla orta eſſe intelligimus, ac plane certum et compertum habemus. Atta men ita natura comparatum eſt, ut rectiſſimas quaſque actiones laus & gloria perinde ac umbra corpus comitetur, quam ut plurimum uel nulla queat temporis diuturnitas abolere. Itaq: mihi ere de omnium quidem tuorum in Remp. meritorum, ſed eorum præcipue quæ in literatos homines contuliſti beneficiorum, perpetuo memoria uigebit, neq: ulla unquam de iis ætas conticeſcet. In hac

primum

primum ciuitate liberalium artium interpretes & magistri, quod eorum labor & industria perillustrem quendam & ueluti maiestatis planissimum campum in quo sese exerceat, consilio prouidentiaq: tua nacta sit, te nomenq: tuum perpetua colent obseruantia. Tum uero & hic & apud tot exteras gentes ac nationes, parentes quod liberos moribus doctrinaq: ornatos & excultos intueri possint, id secundum Omnipotentis Dei clementiam & opem, se tibi debere profitebuntur. Ciuitates ipsæ populiq: quod Ciues omni liberali eruditione instructos habituri sint, quos magno alicui quando sibi usui fore sperare debeant, tuum erga se immensum & singulare beneficiũ agnoscent. Qui uero ex hac doctrinæ optimorumq: morum ueluti officina, tanto meliores ac sapientiores in patrias suas redierint, opum atq: honorum ad quos duce uirtute, Fortuna comite peruenerint, te sibi Auspicem, te Autorem fuisse prædicabunt, eosq: magna etiã ex parte acceptos tibi referent. Vos autem (ad uos enim iam redeo) nobilissimi ac mihi rerum omnium carissimi Iuuenes, quorum multo maxima pars, patria, parentibus & propinquis, domesticisq: commodis relictis, præterea ualde sumptuosa peregrinatione susceptа, ad hoc florentissimum Gymnasium animi ob cultum capiendum conuenistis, date operã et contendite, ne adolescentia per luxum & ignauiam traducta, summorum Principum, et huius amplissimi Senatus beneficetia, uobis in hac pulcherrima opulentissimaq: urbe paratis commodis indigni fuisse iudicemini. Efficite ut eorum erga uos merita perillustri gratia excepisse uideamini. Id uero fiet, si alacriter ac strenue totoq: ut aiunt pectore, in ea studia quorũ iam cursum ingressi estis,

ſi eſtis incubueritis. Quemadmodum enim è conuiuarum numero ii maxime beneuolo fauentiq: animo conuiuium approbare uidentur, qui appoſitis epulis affatim & hilariter ueſcuntur, Sic uos Auditores, & eorum quæ uobis expoſita ſunt, bonorum autoribus grati animi ſignificatione dabitis, & hæc fuerit maxime accommodata ratio, ad eorum uobis in poſterum beneuolẽtiam ſtudiumq: conciliandum: Si ad Auguſtiſſima hæc Muſarum domicilia frequentes cotidie alacreſq: conueneritis: Si ea qua decet, ac ſummopere uobiſmet expedit, animorum æquitate atque attentione, Doctorum quos in omni ſcientiarum genere præſtantiſſimos & celeberrimos nacti eſtis, diſputationes dogmataq: auſcultaueritis, ea deinde aſſidua meditatione quo plurimum proficere poſſitis, recolueritis: Si diurno ſtudio noctu niſq: uigiliis ad earũ in quibus uerſamini facultatũ, quam exactiſſimã perfectiſſimãq: cognitionẽ uobis aditum patefeceritis. Ego uero Auditores, quod ad cotidianum hoc munus meum attinet, perpetuo ad ſtudia ueſtra iuuanda curas omnes cogitationeſq: meas conuertam. Quod me hactenus etiã feciſſe mihi optime ſum conſcius: Veſtram diſcendi cupiditatẽ pro uirili mea quouis officii genere proſequar. Nunquam uobis neq: publice, nec priuatim uox operaq: mea deerit. Quod ſi uel minus eam uobis expetendam duxeritis, uel ea frigidius utemini, Iis certe lucubrationum generibus, quæ cotidie ſecretioribus ſtudiis meditor, ad finem perducendis, effecturum me ſpero, ut præſentibus uidear & poſteris, non prorſus inutile (ut ingenioſiſſimi Poetæ dictum uſurpem) terræ pondus uixiſſe.

DIXI.

Ego F. Vinc. Vicarius R. Inquiſitoris approbo.

Buchbinderei
Hans Hohbauer

Buchbinderei
Hans Hohbauer

Buchbinderei
Hans Hohbauer

Buchbinderei
Hans Hohbauer

Buchbinderei
Hans Hohbauer

Buchbinderei
Hans Hohbauer

Buchbinderei
Hans Hohbauer

Buchbinderei
Hans Hohbauer

Buchbinderei
Hans Hohbauer

Buchbinderei
Hans Hohbauer

Buchbinderei
Hans Hohbauer